

Воронежский государственный университет Университет имени Гоце Делчева, г. Штип
Россия Македония

Воронешки државен универзитет Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Русија Македонија

Voronezh State University Goce Delcev University in Stip
Russia Macedonia

Вторая международная научная конференция Втора меѓународна научна конференција

Second International Scientific Conference

ФИЛКО

FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

СБОРНИК СТАТЕЙ
ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
CONFERENCE PROCEEDINGS

10-12 мај 2017 / 10-12 мая 2017 / 10-12 May 2017

Воронеж

Воронеж

Voronezh

Воронежский государственный университет **Университет имени Гоце Делчева, г. Штип**
Россия **Македония**

Воронешки државен универзитет **Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,**
Русија **Македонија**

Voronezh State University **Goce Delcev University in Stip**
Russia **Macedonia**

Вторая международная научная конференция **Втора меѓународна научна конференција**

Second International Scientific Conference

ФИЛКО

FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ **ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ**
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

СБОРНИК СТАТЕЙ
ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
CONFERENCE PROCEEDINGS

10-12 мај 2017 / 10-12 мая 2017 / 10-12 May 2017

Воронеж

Воронеж

Voronezh

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Коваљов, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Софија Заболотнаја (Русија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Виолета Димова (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Гергана Пенчева-Апостолова (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Ева Бартос (Полска)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Тамара Валчиќ-Булиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Зеки Ѓурел (Турција)
Неџати Демир (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонгат (Франција)
Реа Лујиќ (Хрватска)
Технички секретар
Софија Заболотнаја
Татјана Уланска

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Софија Заболотнаја (руски јазик)

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Снежана Кирова (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков

Ирина Аржанова

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

81(062)

82(062)

316.7(062)

МЕЖДУНАРОДНАЯ научная конференция (2 ; Воронеж ; 2017)

Сборник статей / Вторая международная научная конференция, Воронеж, 10-12 мая 2017 = Сборник на трудови / Втора меѓународна научна конференција, Воронеж, 10-12 мај 2017 = Conference proceedings / Second International Scientific Conference, Voronezh, 10-12 May 2017. - Штип : Универзитет имени Гоце Делчева = Универзитет “Гоце Делчев” = Shtip : Goce Delcev University, 2017. - 642 стр. : табели ; 25 см

Трудови на рус., мак. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-469-7

а) Јазик - Собири б) Книжевност - Собири в) Културологија - Собири
COBISS.MK-ID 105484554

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Софья Заболотная (Россия)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Татьяна А. Тернова (Россия)
Виолета Димова (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Ева Гёргиевска (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Татяна Атанасоска (Австрия)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Юлиа Дончева (Болгария)
Гергана Пенчева-Апостолова (Болгария)
Биляна Мариц (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Ева Бартос (Польша)
Даниела Костадинович (Сербия)
Тамара Валчич-Булич (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Ахмед Гюншен (Турция)
Зеки Гюрел (Турция)
Неджати Демир (Турция)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Реа Луйич (Хорватия)
Ученый секретарь
Софья Заболотная
Татьяна Уланска

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)

Софья Заболотная (русский язык)

Снежана Кирова (английский язык)

Техническое редактирование

Костадин Голаков

Ирина Аржанова

Славе Димитров

Адрес организационного комитета

Воронежский государственный университет

Филологический факультет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет

ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Sofya Zabolotnaya (Russia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Daniela Koceva (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Gergana Pencheva-Apostolova (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Necati Demir (Turkey)
Zeki Gurel (Turkey)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Rea Lujic (Croatia)
Conference secretary
Sofya Zabolotnaya
Tatjana Ulanska

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Sofya Zabolotnaya (Russian)

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Snezana Kirova (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Irina Arzhanova

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

Goce Delcev University - Stip

Faculty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Ануфрієв Олег – КУЛЬТУРНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ НЕКРАСОВЦІВ-СТАРОВІРІЦ В ПОНИЗЗИ УКРАЇНСЬКОГО ДУНАЮ: ІСТОРІЯ ТА СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПОЛІЕТНІЧНОСТІ (НА МАТЕРІАЛИ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)	11
2. Асимопулос Панайиотис - РЫБНЫЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ В СОВРЕМЕННОМ ГРЕЧЕСКОМ, РУССКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ	19
3. Балек Тијана - КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ТЕМПЕРАТУРНИХ ПРИДЕВА У САВРЕМЕННОМ СРПСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКУ	27
4. Беляева Наталья - ОБРАЗ ДОМА В ТВОРЧЕСТВЕ В. ВЫСОЦКОГО И Ю. ШЕВЧУКА: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ	37
5. Бердникова Ольга Анатольевна – ФИЛОЛОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В СИСТЕМЕ ГУМАНИТАРНЫХ НАУК	45
6. Бестолков Дмитрий Александрович – УЧАСТНИК РЖЕВСКОЙ БИТВЫ. ЛИРИЧЕСКИЙ ГЕРОЙ АЛЕКСАНДРА ТВАРДОВСКОГО В КОНТЕКСТЕ РУССКОЙ И БЕЛОРУССКОЙ ПОЭТИЧЕСКОЙ ТРАДИЦИИ.....	55
7. Гладышева Светлана - СУДЬБА РОССИИ И ЕВРОПЫ В ПУБЛИЦИСТИКЕ Д. С. МЕРЕЖКОВСКОГО ПЕРИОДА ЭМИГРАЦИИ.....	63
8. Гончарова Алина - ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕТОДИКИ «ТИХОГО ОБУЧЕНИЯ» ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ КЕЙЛЕБА ГАТТЕНЬО	69
9. Гоцко Алла Николаевна - СОЦИАЛЬНЫЕ И ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ РЕЧЕВОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ- ФИЛОЛОГА	79
10. Гузенина Светлана - СЛАВЯНСКИЕ ДУХОВНЫЕ ПАРАЛЛЕЛИ В КУЛЬТУРЕ РОССИИ И МАКЕДОНИИ.....	85
11. Ghențulescu Raluca -демче CULTURAL CHALLENGES IN SPECIALIZED TRANSLATIONS	91
12. Демченко Зинаида - КУЛЬТУРНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА И ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ У СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА ЦЕННОСТНОГО ОТНОШЕНИЯ К УЧЕБНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	101
13. Денкова Јованка - НАУЧНАТА ФАНТАСТИКА НА ИВАН ЕФРЕМОВ	111
14. Димова Виолета - ЭСТЕТИКАТА НА КОМУНИКАЦИЈАТА И МЕДИУМИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО ЛИТЕРАТУРА	121
15. Ѓорѓиева Димова Марија - ЗА АТРАКТИВНОСТА НА ЕДЕН ЖАНР (КНИЖЕВНИТЕ, КНИЖЕВНО-ТЕОРИСКИТЕ И КНИЖЕВНО-ИСТОРИСКИТЕ ИМПЛИКАЦИИ НА ИСТОРИОГРАФСКАТА МЕТАФИКЦИЈА)	129
16. Ѓорѓиоска Жаклина - ЦРКОВНОСЛОВЕНИЗМИТЕ ВО ТВОРЕЧКАТА РИЗНИЦА НА АНТЕ ПОПОВСКИ	139
17. Ефременкова Татьяна Николаевна - ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО УСПЕШНОЙ ЛИЧНОСТИ, ЧЕРЕЗ ОРГАНИЗАЦИЮ ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ	149
18. Жосу Зоя - ПАМЯТЬ КУЛЬТУРЫ В РОМАНЕ ГЕРМАНА БРОХА «НЕВИНОВНЫЕ»	153

19. Зайналова Лариса – СОПОСТАВИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СИНТАКСИЧЕСКИХ КОНСТРУКЦИЙ КАК ОСНОВА ПРОГНОЗИРОВАНИЯ ИНТЕРФЕРЕНЦИИ	157
20. Зуева Надзея - ІДЭЙНЫ БАЗІС НАРОДНАГА БЫЦЦЯ Ў МАЛОЙ ПРОЗЕ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕННІКА ЛУКАША КАЛЮГІ	163
21. Иванова Бильана, Кирова Снежана, Кузмановска Драгана - ВЛИЯНИЕ НА ВЕШТИНИТЕ ЗА ПИШУВАЊЕ И ЗБОРУВАЊЕ НА КОМУНИКАЦИЈАТА НА СТУДЕНТИТЕ НА АНГЛИСКИ И ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	173
22. Ивановска Билјана, Кусевска Марија - ПРАГМАТИКА НАСПРОТИ ГРАМАТИКА НАСПРОТИ СЕМАНИКА	185
23. Iskrev Dimitar - THE MENTOR AS KEY FIGURE IN WORKPLACE TRAINING	193
24. Јакимовска Светлана - ТРАНСФЕРОТ НА КУЛТУРНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ ПРИ ПРЕПЕВОТ НА СТИХОЗБИРКАТА БЕЛИ МУГРИ ОД КОЧО РАЦИН	201
25. Jankova Natka - INTERCULTURAL COMMUNICATION IN ELT	211
26. Jovanov Jane - POLYCONTEXTUAL LINGUACULTURAL COMPETENCE	219
27. Југрева Марија - ПРОТЕСКАТА ВО РАСКАЗОТ „МЕТАМОРФОЗА” НА ФРАНЦ КАФКА	227
28. Караниколова-Чочоровска Луси - МЕНТАЛИТЕТОТ ВО КУСАТА ПРОЗА НА ЧЕХОВ (ЗА ЖЕНСКИОТ, ЧИНОВНИЧКИОТ И НАРОДСКИОТ МЕНТАЛИТЕТ ВО КУСАТА ПРОЗА НА АНТОН ЧЕХОВ)	233
29. Корноглуб Е.В. - ОБРАЗ Л.Н. ТОЛСТОГО В ПОВЕСТИ ИОНА ДРУЦЭ «ВОЗВРАЩЕНИЕ НА КРУГИ СВОЯ»	240
30. Коробов-Латынцев Андрей - РУССКАЯ ФИЛОСОФИЯ О ВОЙНЕ И НА ВОЙНЕ	245
31. Костюченкова Наталья - МЕТАФОРИЧЕСКАЯ ОРИЕНТАЦИЯ В ОТНОШЕНИИ ГРАММАТИЧЕСКОГО ЯРУСА ЯЗЫКА (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО, АНГЛИЙСКОГО И НОРВЕЖСКОГО ЯЗЫКОВ)	257
32. Крикливец Елена - СТИЛЕВАЯ МОДИФИКАЦИЯ РЕАЛИСТИЧЕСКОЙ ПОВЕСТИ В РУССКОЙ И БЕЛОРУССКОЙ ЛИТЕРАТУРАХ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XX ВЕКА	263
33. Krsteva, Marija - FACT VS. FICTION: THE DOUBLING OF THE BIOGRAPHICAL SELF IN BIOFICTIONS ABOUT F.SCOTT FITZGERALD AND ERNEST HEMINGWAY	271
34. Кузмановска Драгана, Кирова Снежана, Иванова Бильана - МАКЕДОНСКИОТ ПРЕДЛОГ НА – КАМЕН НА СОПНУВАЊЕ КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА ГЕРМАНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	277
35. Кузнецова Татьяна - КУЛЬТУРА ЭТНОСА В ФИЛОСОФСКО- ЭСТЕТИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ	287
36. Kyrchanoff Maksym - MODERNISM, FUTURISM AND AVANT-GARDE AS INTELLECTUAL MOTHERLANDS OF TRANSFORMATIONS IN CHUVASH IDENTITY IN THE POETRY OF GENNADIИ АИИ	295
37. Лазарев Андрей - «СЛАВЯНСКИЙ ВЕСТНИК» И МОСКОВСКИЙ СЛАВЯНСКИЙ СЪЕЗД (1867)	307
38. Леонтиќ Марија - ПОТЕКЛО НА ТУРСКАТА ЛЕКСЕМА (х)ане/(х)ана (hane) И НЕЈЗИНА АДАПТАЦИЈА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО СУФИКС	313
39. Лапыгина Мария - ОПИСАНИЕ КОММУНИКАТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ СЕРБСКОГО И РУССКОГО НАРОДА В СТАНДАРТНЫХ КОММУНИКАТИВНЫХ СИТУАЦИЯХ	321
40. Lisjak Anton - TRAGOVI RAZVOJA SLAVENSKOG IDENTITETA U POVIJESNIM IZVORIMA SREDNJEGA VIJEKA	329

41. Майсюк Ольга - ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ГРАММАТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РУССКОГО И ТУРКМЕНСКОГО ЯЗЫКОВ	341
42. Макаријоска Лилјана - ЛЕКСИЧКИОТ ПОДБОР ВО ПРОЗАТА НА ВЛАДО МАЛЕСКИ	349
43. Марковиќ Михајло, Новотни Соња – ЈАЗИЧНАТА ПОЛИТИКА НА РМ И ОДНОСОТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ КОН МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	359
44. Маролова Даринка, Ѓорѓиевска Ева - БИРГЕРОВАТА „ЛЕНОРЕ“ – ПАРАДИГМА ЗА НЕПРЕБОЛНА ЛЮБОВ	367
45. Меркулова Инна - ЛЕКСИКА МАКЕДОНСКОГО ЯЗЫКА НА ОБЩЕСЛАВЯНСКОМ ФОНЕ	373
46. Методијески Дејан, Голаков Костадин - МАКЕДОНИЈА КАКО ПОТЕНЦИЈАЛНА ДЕСТИНАЦИЈА ЗА РУСКИТЕ ТУРИСТИ	383
47. Михайлова Ирина - РОЛЬ ИНОЯЗЫЧНЫХ ВКРАПЛЕНИЙ В УСТАНОВЛЕНИИ ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНЫХ СВЯЗЕЙ ПРОИЗВЕДЕНИЙ В.О. ПЕЛЕВИНА	393
48. Михайлова Елена, Чжоу Жуйгао - ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ПОЭТИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ С КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА НА РУССКИЙ ЯЗЫК	399
49. Младеноски Ранко - ПОЕТСКИОТ ОРАТОРИУМ НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ	409
50. Moretti Violeta - LATIN PROVERBS AS A TWO-WAY ROAD OF CULTURAL TRANSFER	419
51. Негријеска Надица – КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА НА МОЖНИОТ НАЧИН ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ И МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВРЗ ПРИМЕРИ ЕКСЦЕРПИРАНИ ОД РОМАНОТ CANONE INVERSO ОД АВТОРОТ ПАОЛО МАУРЕНСИГ И ПРЕВОДОТ НА МАКЕДОНСКИ	427
52. Недјурмагомедов Георгиј - ДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ УЧАЩИХСЯ СТАРШИХ КЛАССОВ	437
53. Новотни Соња, Марковиќ Михајло – КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА НА РАЗВОЈОТ НА ПОЛУВОКАЛИТЕ ВО ДВА ПАТЕРИЦИ СО МАКЕДОНСКА ЦРКОВНОСЛОВЕНСКА РЕДАКЦИЈА	445
54. Орлова Надежда - БИБЛЕЙСКОЕ ИМЯ В СЛАВЯНСКИХ ЯЗЫКАХ: АГАРЬ	455
55. Пасмарнова Валерия - ВИДЕО-КЕЙС КАК ФОРМА ОБУЧЕНИЯ НА СТЫКЕ ВЕБИНАРА И КЕЙС-ТЕХНОЛОГИИ	465
56. Петровска- Кузманова Катерина - „МАЈСТОРОТ И МАГАРИТА“ ОД М. БУЛГАКОВ НА СЦЕНАТА НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОДЕН ТЕАТАР	473
57. Плахтиј Татьяна - РЕМИНИСЦЕНЦИИ КАК АКТУАЛИЗАТОРЫ НОВЫХ СМЫСЛОВ В ПЬЕСАХ УКРАИНСКОГО ДРАМАТУРГА XX СТОЛЕТИЯ НИКОЛАЯ КУЛИША	481
58. Пляскова Елена – ОТРАЖЕНИЕ НАРОДНОГО ЮМОРА В НЕМЕЦКИХ КОМПАРАТИВНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМАХ	491
59. Pop Zarijeva Natalija, Iliev Krste - THE CONTRIBUTION OF “DRACULA UNTOLD” TO THE EVOLUTION OF BRAM STOKER’S DRACULA: A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE PROTAGONISTS	497
60. Попова Дарња - БЕЗУМНЫЙ МЕЧТАТЕЛЬ»: РЕЦЕПЦИЯ ЛИЧНОСТИ И ТВОРЧЕСТВА Э. ПО ВО ФРАНЦУЗСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ КРИТИКЕ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIX – ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XX ВВ.	505
61. Продановска-Попоска Весна - ПРЕГЛЕД НА МЕТОДИТЕ И ТЕХНИКИТЕ ПРИ ИЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИ ЈАЗИК ВО ОДНОС НА ПРАВИЛНИОТ ИЗГОВОР	515
62. Розенфелд Марьяна - РЕЧЕВОЙ ЭТИКЕТ В ОБЩЕНИИ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ	523

63.	Roitberg Natalia – THE STRUCTURE OF A LANGUAGE LESSON	531
64.	Росенко Н.И. - О НЕКОТОРЫХ НАПРАВЛЕННОСТЯХ ЭКОНОМИКО-ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ ЮРИСТА	539
65.	Ряполов Сергей Владимирович - ФИЛОСОФИЯ О. ФЕОФАНА (АВСЕНЕВА) В КОНТЕКСТЕ ВОРОНЕЖСКОГО ФИЛОСОФСКОГО ТЕКСТА	543
66.	Саломатина Мария - ЭССЕИСТИКА ПЕТРА ВАЙЛЯ, ИЛИ БЕСКОНЕЧНОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ	551
67.	Симонова Светлана, Белоусов Арсений - К ВОПРОСУ ОБ ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКОМ СИНТЕЗЕ В ИКОНОПИСИ ВИЗАНТИИ И ДРЕВНЕЙ РУСИ	561
68.	Соловьев Дмитрий - СИСТЕМА КУРАТОРСТВА УНИВЕРСИТЕТОВ	569
69.	Стојановска-Стефанова Анета - КУЛТУРНИ ПРЕОБРАЗБИ КАЈ ДРЖАВИТЕ ВО УСЛОВИ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	573
70.	Тасевска Марица, Хаџи-Николова Адријана – АНГЛИЦИЗМИТЕ ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК ВРЗ ПРИМЕРИ ОД СПИСАНИЈАТА „JOY“ и „WOMAN“	579
71.	Тернова Татјана - ОБРАЗ РЕВОЛУЦИИ В ЛИРИКЕ АНАТОЛИЈА МАРИЕНГОФА	591
72.	Тодорова Марија - УСВОЈУВАЊЕ НА ВТОР ЈАЗИК	597
73.	Тоевски Свето - АНТРОПОЛОШКАТА ЛИНГВИСТИКА ВО МАКЕДОНИЈА И НЕЈЗИНИОТ ПОГЛЕД НА ГАНЕ ТОДОРОВСКИ И ПЕТРЕ М.АНДРЕЕВСКИ 605	
74.	Тресцова С.В., Трощинская-Степушина Т.Е. - КЛАССИЧЕСКАЯ МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ	629
75.	Уланска Татјана – КОГНИТИВНИТЕ МЕХАНИЗМИ ПРИ ПРОЦЕСОТ НА ЗБОРООБРАЗУВАЊЕ ВО АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	633
76.	Филошкина Светлана - ТЕЛЕСНЫЕ ОБРАЗЫ В РОМАНЕ М. ОНДАТЖЕ «АНГЛИЙСКИЙ ПАЦИЕНТ»	639
77.	Хайдер Джамил Джабер Альшинаинин - МЕЖДУНАРОДНЫЕ КУЛЬТУРНЫЕ СВЯЗИ ИРАКА В ЭПОХУ СОЦИОПОЛИТИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ	645
78.	Холина Дарья Александровна - ДВИЖУЩИЙСЯ СУБЪЕКТ В РАННЕЙ И ПОЗДНЕЙ ЛИРИКЕ У. Б. ЙЕЙТСА	651
79.	Цыганкова Яна - РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ОБРАЗА ВАМПИРА В РОМАНАХ ЭНН РАЙС И ПОППИ З. БРАЙТ «ИНТЕРВЬЮ С ВАМПИРОМ» И «ПОТЕРЯННЫЕ ДУШИ»	659
80.	Чуносова Ирина - УЧЕБНАЯ МОТИВАЦИЯ КАК ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА	665
81.	Шутаров Васко - МЕЃУНАРОДНИ КУЛТУРНИ ВРСКИ ВО ВРЕМЕ НА СОЦИО-ПОЛИТИЧКИ ПРОМЕНИ	671

УДК: 821.163.3-1:811.161'255.4

ТРАНСФЕРОТ НА КУЛТУРНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ ПРИ ПРЕПЕВОТ НА СТИХОЗБИРКАТА *БЕЛИ МУГРИ* ОД КОЧО РАЦИН

доц. д-р Светлана Јакимовска

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Македонија

Апстракт: Културните елементи во стихозбирката *Бели мугри* можат да се поделат во две групи: експлицитни и имплицитни. Експлицитните елементи директно упатуваат на македонската култура и во нив спаѓаат: типични македонски антропониими и топоними, цитати од македонски народни песни или пословици и реалии. Во имплицитни елементи ги вбројуваме оние елементи кои индиректно упатуваат на македонската култура, а во кои спаѓаат некои фонолошки, лексички, синтаксички и фигуративни обележја на поезијата на Рацин карактеристични за македонската народна поезија. Ставајќи го акцентот врз експлицитните културни елементи, овој труд има за цел да прикаже во колкава мера оддалеченоста меѓу културите влијае врз процесот на преведување, земајќи предвид дека руската и македонската култура го споделуваат словенското културно наследство, што не е случај со француската култура.

Клучни зборови: култура, преведување, македонски јазик, руски јазик, француски јазик

Коста Рацин и неговите *Бели мугри*

Коста Рацин е најпознатиот македонски поет и основоположник на современата македонска поезија. Неговата поезија ја отсликува социјалната положба на Македонецот меѓу двете светски војни. Во таа смисла станува збор за поезија на тагата, на страдањето, на злоупотребата на туѓата мака. Сепак, иако мрачна по своите мотиви, *Бели мугри* не е поезија на очајот, ниту поезија на безизлезноста. Како што и самиот наслов нè упатува, станува збор за поезија на надежта, на бунтот, поезија која верува дека обичниот човек, страдалникот, аргатот, тутуноберачот ќе може да ја оствари својата цел преку борба. Но, надежта не се однесува само на обичниот човек, Рацин зборува и за *белите мугри* кои ќе блеснат над татковината, небаре покрај елегичната тага која го измачувала во него растела и претчувствената надеж дека и над неговата татковина сонцето силно ќе блесне.

Поезијата на Рацин не ја освојува нашата почит единствено со мотивите кои ја понижуваат. Рацин, преку своето дело се покажува и како голем мајстор на стихот. Имено, корените, инспирацијата за *Бели мугри* треба да се бараат во македонскиот фолклор, во македонската народна песна, не само во однос на мотивите и лексиката, туку и во однос на структурата на стихот. Така, фонолошки гледано, песните на Рацин се напишани во осмерец⁵⁰, што е една од доминантните особености на македонската народна поезија. Потоа, римата е често изоставена односно поезијата е напишана во т.н. бел стих. Синтаксички пак, опчекорувањата се многу ретки, па, како и во народната поезија, мислата најчесто завршува во рамките на еден стих. Станува збор за поезија која по својата структура и музикалност се доближува до македонската народна песна. Сите овие елементи индиректно, имплицитно упатуваат на македонското културно наследство.

Сепак, во поезијата на Рацин застапени се и експлицитни елементи кои директно посочуваат на нашата култура, а тоа се антропонимите, топонимите, цитатите од народни умотворби и реалиите. Овој труд акцентот го става врз трансферот на експлицитните културни елементи.

Преводот на антропонимите и топонимите

Во рамките на стихозбирката *Бели мугри* сретнуваме седум антропоними и три топоними кои директно упатуваат на македонската култура.

Од седумте антропоними, два претставуваат наслови на песни (*Ленка* и *Татунчо*), еден сретнуваме во посвета (*На Бана*), додека останатите четири (*Фиданче*, *Вела*, *кralи Марко*, *дедо Богумил*) се сретнуваат во рамките на текстот на песните.

При препевот на руски јазик на антропонимите *Ленка*, *Татунчо*, *Фиданче* и *Вела* се користи преведувачката техника транслитерација, односно овие називи на лични имиња имаат идентична форма во изворниот текст и во преводот. Ваквото решение можеме да го оправдаме со употребата на кирилското писмо и во македонскиот и во рускиот јазик, како и со сличностите во однос на фонолошкиот систем. Посветата *На Бана*, што претставува архаична падежна форма од личното име *Бане* е испуштена во рускиот препев, најверојатно поради невнимание. Личното име *Вела*, во изворниот текст е претставено и со деминутивната форма *Величка* што претставува дополнителен предизвик за преведувачот. Рускиот јазик располага со слични деминутивни форми, па во препевот на руски имаме идентична форма *Величка*. Интересно е дека во рускиот

⁵⁰ Повеќе за структурата на Рациновата поезија и нејзината поврзаност со народната поезија кај Конески (1987) и Миркуловска (1987)

препев деминутивните форми се употребени напоредно со стандардната форма на името одделени со цртичка: *Величка-Вела*, но исто така додека во оригиналната песна деминутивната форма ја сретнуваме само еднаш, во рускиот препев на песната *Проштавање*, ја сретнуваме во два наврати како некој вид лична интервенција на преведувачот со која сака да постигне извесно засилување на емотивниот момент во различни делови од песната. Притоа, онаму каде што Рацин употребил деминутив во препевот ја имаме основната форма *Вела* додека онаму каде што во оригиналот нема деминутив, преведувачот во два наврати ги користи напоредно двете форми.

Последните два антропоними *кralи Марко* и *дедо Богумил* се обременети со дополнителни историски конотации. Имено, *кralи Марко* е историска личност, често присутна во македонскиот фолклор, додека името на *дедо Богумил* упатува на богомилското движење во Македонија⁵¹. Ваквите културно-историски конотации не се објаснети во препевот туку се едноставно пренесени како и сите други антропоними *Марко-Королевич* и *дед Богумил*.

Преводот на антропонимите на француски јазик дополнително се комплицира поради разликите и во писмото и во фонолошкиот систем. Притоа, забележителна е извесна недоследност во однос на користење на преведувачките техники, односно транслитерацијата и транскрипцијата се употребуваат наизменично.

Транслитерацијата е применета при превод на антропонимите *Ленка*, *Вела*, *Фиданче*, *кralи Марко* и *дедо Богумил*. Името *Ленка* е пренесено како *Lenka*, што доведува до поинаков изговор со францускиот назал /ã/. Посоодветен би бил преводот со транскрипција *Lënka*. Во песната *Проштавање*, поетот ја споменува девојката *Вела*, пренесена на француски јазик како *Vela*. Деминутивната форма *Величка* е исто така пренесена со транслитерација *Velička*. Сметаме дека ваквиот превод со транслитерација е несоодветен, а стилската нијанса би требала да се пренесе описно, со епитети како *ma chère Vela*, *ma petite Vela*. Кај личното име *Фиданче* графемата *ч* е исто така пренесена со дијакритички знак *Fidanče*. Преводот на *кralи Марко* и *дедо Богумил* со *Marko de Prilep* и *aïeul Bogomil*⁵² е дополнително проблематичен не само поради употребата на транслитерацијата, туку и поради тоа што воопшто не се дадени објаснувања за историското значење на овие ликови.

⁵¹ За интересот на Рацин за богомилите сведочи и кратката расправа *Богомилите* што ја напишал во 1939 година. (Рацин:1966, стр.180-195).

⁵² Во преводот на романот *Вештица* од Венко Андоновски на француски јазик *Sorcière* (Andonovski:2014) преведувачката дава објаснување за богомилското движење правејќи аналогија со движењето на катарите во Франција.

Со транскрипција се преведени две имиња: *Татунчо* и *Бане*, пренесени како *Tatouncho*⁵³ и *Bané*. Од тука се увидува недоследност во однос на пренесување на графемата *ч*, пренесена со *č* во *Фиданче*⁵⁴ и *Величка*, и со *ch* во *Татунчо*⁵⁵. Од друга страна, пак, името *Бане* се сретнува во посветата *На Бана*, што претставува архаична падежна форма од ова лично име. Бидејќи падежните форми не постојат во францускиот јазик преводот се состои од предлог и личното име *à Bané*. За разлика од претходните примери во кои е применета постапката на транслитерација, кај ова лично име е применета транскрипцијата бидејќи гласот *e* е пренесен на француски со акцентираниот форма *é* со што се упатува на македонскиот изговор.

Во рамките на стихозбирката *Бели мугри* споменати се три топоними: *Белград* во песната *Проштавање, полето битолско* во *Баладата за непознатиот* и *Струга* во песната *На Струга дуќан да имам*. Топонимите *Белград* и *Струга* на руски јазик имаат идентични форми како и на македонски јазик. На француски јазик, градот *Белград* е транскрибиран – *Belgrade*, додека, пак кај топонимот *Струга* е применета транслитерацијата *Struga*.

Особености во преводот сретнуваме кај синтагмата што содржи топоним *поле битолско*, бидејќи овој, во оригиналот чисто географски поим е различно интерпретиран во рускиот и во францускиот препев. Имено, во рускиот препев сретнуваме *В поле глухом под Битолой*, при што топонимот е пренесен со транслитерација (транскрипција), но додаден е епитетот *глухом*, додека во францускиот препев повторно е употребена транслитерацијата (транскрипцијата) *Bitola*, но, притоа, е додаден атрибут, па целата синтагма гласи *champ de bataille de Bitola* или „битолско борбено поле“.

Превод на цитатите од македонското народно творештво

Вкоренетоста на рациновата поезија во народната традиција се докажува и преку неговите цитати на дела од народното творештво. Од вкупно пет вакви единици, четири се преземени од народните песни, а во еден случај станува збор за народна пословица.

⁵³ Во Правописот на македонскиот литературен јазик (2016) за графемата *ч* се предлагаат два вида на транслитерација со *č* или со *ch*. Сепак, доколку постои намера да се доближи изговорот на името до франкофонскиот читател поблиска би била транскрипцијата со *tch*.

⁵⁴ Името *Фиданче* или *Фиданка* потекнува од општата именка *фиданка* дефинирана во Толковниот речникот на македонскиот јазик (2003-2015) како „млада гранка“, а кои конотации не се пренесени ниту во францускиот, ниту во рускиот превод.

⁵⁵ Ниту рускиот, ниту францускиот препев не даваат дополнителни објаснувања дека станува збор за лик, ајдутин од народните песни. Сепак, овие информации можат да се насетат од текстот на песната.

Цитати од народни песни се: *На Струга дуќан да имам*, *Биљана платно белеше*, *Чернеј горо*, *чернеј сестро*, *Ајдутин мајка не рани*, а цитираната пословица е *Занаетот е златен*. Специфичната функција на овие мали по обем текстовни целини произлегува од нивната позиција во рамки на песните. Имено, *На Струга дуќан да имам* е наслов на една од песните, додека останатите цитати од песни и пословицата се поднаслови во песните. Единствено, стихот *Ајдутин мајка не рани* е инкорпориран во рамките на строфа од песната *Татунчо*. Ваквата позиција на овие текстовни елементи се објаснува со нивната функција на воведници во темата, односно атмосферата на самата песна. *На Струга дуќан да имам* *Занаетот е златен* воведуваат во песна во која се оплакува изумирањето на занаетите. Како подзаглавие на песната *Ленка* воведени се стиховите *Билјана платно белеше* со што се навестува мотивот на млада девојка која го подготвува својот чеиз. Сепак, за разлика од ведриот тон кој преовладува во народната песна, *Ленка* е елегија која завршува со смртта на убавата девојка. Во песната, пак, *Елегии за тебе* воведени се стихови од народната песна *Зајди, зајди* со која читателот се воведува во таговниот тон со кој авторот ја оплакува судбината на сопствената татковина, но и го повикува зајденото сонце повторно да изгрее над неа.

Забележително е дека сите овие единици се преведени и на руски и на француски јазик смисловно, но притоа, не се упатува на културните конотации кои тие со себе ги носат. Дури и информацијата за видот на единицата (пословица или народна песна) го следи примерот на изворниот текст, односно онаму каде што Рацин ја дал таквата информација, таа е и преведена.

Во рускиот препев *На Струга дуќан да имам* е преведен *Колъ имел бы мастерскую в Струге* без дополнителни податоци, а пословицата е преведена *Ремесло-золото* со забелешката идентична на онаа во оригиналот: *народная пословица*. Цитатите од народните песни се соодветно преведени: *Биљана платно белела...* и *Сохни лес мой//Сохни брат мой*, но ниту еднаш не се упатува на фактот дека станува збор за извадоци од народни песни. Притоа, во преводот на вториот извадок забележуваме извесна генерализација, при што метафората *чернеј* е заменета со руската лексема *сохни* која поскоро значи „се суши“ и која е смисловно, но не и стилски еквивалентна. Можеби посоодветен во овој контекст би бил рускиот глагол *чернетъ*. Цитатот *Ајдутин мајка не рани* е исто така смисловно преведен *Матъ хайдуку не лелеятъ*, а културните референци читателот треба да ги спознае од контекстот.

Препевот на француски јазик е по својот пристап сличен на рускиот.

Така, францускиот превод на насловот *На Струга дуќан да имам* е *Ah, si j'avais une échoppe à Struga*, додека пословицата е исто така преведена *Tout métier est d'or*. Притоа, како и во македонскиот текст, така и во францускиот препев се упатува дека станува збор за народна пословица, односно, во францускиот превод стои лексемата *dicton*. Во

однос на цитатот од песната *Билјана платно белеше...* воведен по насловот *Ленка*, во францускиот превод се сретнуваме со превод *Biljana blanchissait son linge*, но и со дополнително објаснување со кое се укажува дека станува збор за народна песна - *chanson populaire*. За разлика од овој цитат, цитатот кон песната *Елегии за тебе – Чернеј горо, чернеј сестро...* е преведен *Forêt, enténébre-toi, enténébre-toi, ma sœur !*, но притоа не е дадено никакво дополнително објаснување. Без дополнително објаснување е и преводот на стихот *Ајдутин мајка не рани - Haidouk ne pourit sa mere*⁵⁶.

Транферот на реалите

Терминот *реалија* во науката за преведувањето го воведуваат двајцата бугарски теоретичари Флорин и Влахов. Тие овој термин за прв пат го користат во трудот насловен *Непреводливото во преводот*. Со овој термин тие ги именуваат “ *Зборови(те) (и сложени(те) изрази) од народниот јазик кои претставуваат називи на предмети, поими, појави типични за еден географски амбиент, за една култура, за материјалниот живот или за општествено-историските особености на еден народ, нација, земја, племе, и кои според тоа се носители на национален, локален или историски колорит; тие зборови немаат точни кореспонденции во други јазици*”. (Влахов, Флорин :1980).

Во стихозбирката *Бели мугри* се сретнуваат повеќе такви, културно обоени зборови, кои спаѓаат во групата на етнографски реалии, а припаѓаат на повеќе подгрупи: живот, работа и традиција и култура.

Од подгрупата живот во стихозбирката е застапена само една реалии која е од областа на исхраната, а која е употребена со метафорично значење. Имено, во песната *На Струга дуќан да имам* се вели дека банките *Од сичко носат кајмакот*. Во Толковниот речник на македонскиот јазик (2003-2015) ваквата метафорична употреба е објаснета на следниот начин: *Го собира кајмакот –го зема тоа што е најдобро*. Во рускиот препев лексемата *кајмак* е сосема испуштена, додека во францускиот јазик е употребена постапката на адаптација при што е искористена лексема со слична функција во целната култура - *la crème*, односно целиот стих е на француски јазик преведен - *ils ôtent la crème*.

Во групата реалии кои се однесуваат на *работата* е застапена реалитетот *печалбар* тесно поврзана со македонската историја бидејќи во минатото голем број наши сонародници заминувале во странство, за со напорна работа да си го заработат лебот и да го овозможат опстанокот на семејствата. Притоа, зборот *печал* на македонски е полисемичен, односно освен заминување во странство, тој означува и „тага“, па во таа смисла зборувајќи за печалбарите Рацин не ја подразбира само тешката работа,

⁵⁶ Во овој извадок може да се забележи и граматички пропуст, односно отсуство на вториот дел од негацијата.

туку и тагата на овие луѓе откорнати од родната грутка. Терминот *печалбари* го сретнуваме како посвета во рамките на песната *Проштавање* која Рацин им ја посветува на *печалбарите*. Во рускиот препев описниот превод е кус и доста непрецизен *уезжающим на заработке* затоа што не упатува на тоа дека заработката се остварува во странство. Во францускиот препев сретнуваме подолг описен превод, кој е доста прецизен: *à seix qui vont gagner leur vie à l'étranger*. Се разбира, дека и во двата јазика се губи конотацијата на мака, страдање, тага, која со себе ја носи македонската лексема *печал*, односно *печалбар*.

Во подгрупата традиција и култура спаѓаат меѓу другите и музиката, танците и музичките инструменти. Во оваа подгрупа спаѓа реалијата *оро* која е на руски јазик преведена како *хоровод*, а која исто така означува „кружен танц“ карактеристичен за словенските народи. Оваа лексема е преведена на француски јазик по пат на генерализација, односно ја сретнуваме лексемата *ronde* која означува „круг“, бидејќи ваков вид на танц не е дел од францускиот фолклор.

Во подгрупата на фолклорот и митологијата сретнуваме две реалии: *стија* и *чума*. Лексемата *стија* е дефинирана во Толковниот речник на македонскиот јазик (2003-2015) како „самовила“, односно „вила, самовила во народната поезија“ во Речникот на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања (Конески:1961). Во рускиот препев е понуден еквивалентот *русалка*, додека во францускиот препев еквивалентот *la fée*. Притоа бидејќи лексемата *стија* е генерички назив за самовила, францускиот еквивалент е посоодветен од рускиот, затоа што во рускиот јазик, лексемата *русалка* се користи за да се значи самовила која живее покрај вода. Во таа смисла во рускиот препев е употребена конкретизацијата и можеби посоодветен би бил преводот со лексемата *фея*.

Лексемата *чума* покрај основното значење на „болест, колера“ се сретнува во македонскиот фолклор и со значење на „митолошко суштество претставено како стара жена со распуштени коси која коси сè пред себе“ (Толковен речник на македонскиот јазик: 2003-2015). Во рускиот јазик метафоричното значење е изгубено и употребена е постапка на генерализација, односно искористена е општата именка *беда*. Во францускиот препев, пак, како еквивалент е понудената лексемата *peste* која е полисемична и означува болест, но исто така и опасна личност. Сепак, сликата која оваа лексема ја носи како дел од македонскиот фолклор, не е пренесена ниту во францускиот, ниту во рускиот препев.

Во однос на подгрупата на верувања и ритуали, треба да се одбележи дека во стихозбирката индиректно се споменати богомилите преку името на дедо Богомил, но како што веќе споменаваме во делот во кој ги обработивме антропонимите, културните и историските конотации не се пренесени ниту во рускиот, ниту во францускиот препев.

Заклучок

Стихозбирката *Бели мугри* претставува значаен дел од македонското културно наследство, па нејзиниот препев е мошне важен за доближување на македонската култура до светската. Целта на овој труд беше да се анализираат техниките користени при препевот на оваа стихозбирка за да се увиди дали и во колкава мера оддалеченоста меѓу културите влијае врз процесот на преведување.

Во однос на преводот на антропонимите и топонимите, можевме да увидиме дека во рускиот препев се користи техниката на транслитерација, додека во францускиот препев се сретнува извесна недоследност, односно користење и на транслитерацијата и на транскрипцијата, како преведувачки техники. Како олеснителен момент при препевот на руски јазик може да се смета употребата на заедничко кирилско писмо и постоењето на деминутив како специфична лексичка форма, која не постои во францускиот јазик.

Во однос на преводот на цитатите забележлива е тенденцијата на двата преведувачи да го следат моделот на оригиналот, односно, онаму каде што Рацин оставил забелешка дека станува збор за цитат од песна или народна пословица тоа е пренесено и во преводот. Притоа, во францускиот препев сретнуваме и дополнително објаснение кај песната *Билјана платно белеше*, што не е случај со рускиот препев. Земајќи предвид дека станува збор за специфични културни елементи потребно е дополнително да се наведе за каков вид творба станува збор и онаму каде што тоа Рацин не го навел експлицитно.

Во однос на преводот на реалиите, заедничкото културно наследство го олеснува преводот лексемата *оро* која како вид танц постои и во македонската и во руската традиција. Постапката на описен превод ја користат и двата преведувачи кога станува збор за реалијата *печалбар*. За лексемата *кајмак* во францускиот препев е употребена адаптацијата, додека во рускиот препев е пристапено кон испуштање. И додека во францускиот препев за лексемите *стија* и *чума* се понудени лексеми кои се по основното значење еквивалентни, но не ги носат конотациите карактеристични за македонската култура, во рускиот препев се сретнуваме со постапка на конкретизација, во првиот, односно генерализација, во вториот случај.

Од анализата можевме да увидиме дека, меѓу другото, недостатокот на постојните препеви на руски и на француски јазик се однесува на отсуството на објаснување на оние елементи кои директно упатуваат на македонската културна традиција. Навистина, извесни објаснувања постојат во предговорот и во заклучокот и тие му помагаат на странскиот читател да ги разбере мотивите во стихозбирката, но не и поединечните културни елементи. Всушност, колку и да се блиски или далечни културните традиции на одредени земји, преведувачот е тој кој е должен,

да ги премости и да ги збогати. Можеби, напредокот на традуктологијата би можел да охрабри идни, нови преведувачи, повторно да го преведат Рацин, не плашејќи се притоа од загради и од фусноти. Така, во увото и на рускиот и на франкофонскиот читател би одсвониле, колку што е можно поверно, типичните македонски имиња и топоними, заедно со нивните конотации. Во увото, така можеби би прозвучале и македонските народни песни, особено денес во времето на Интернетот. Конечно, можеби странските читатели уште поверно би ги виделе и печалбарите, и стиите и чумите, за да можат да го споделат светогледот на еден несреќен, но желеан за слобода народ.

Библиографија

Кирилична:

1. Арсова-Николиќ Лидија, 1999. *Преведување: теорија и практика*, Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.
2. Атанасов Петар, Попоски Алекса, 2007. *Македонско-француски речник*, Скопје, Просветно дело.
3. Атанасов Петар, Попоски Алекса, 1992. *Француско-македонски речник*, Скопје, Македонска книга -Просветно дело.
4. Влахов С., Флорин С. 1980. *Непереводимое в переводе*. Международные отношения.
5. Конески Блаже, (1987). Како работел Рацин над „Белите мугри“, in: *Македонската литературна наука за Рацин*, избор, редакција и предговор Томислав Тодоровски, Едиција избрани дела / Кочо Солев Рацин, Прилози I, Скопје, Наша книга.
6. Конески Блаже, (1961). *Речник на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања*, Скопје, Институт за македонски јазик.
7. Миркуловска Бистрица, (1987). *Реализација на Рациновиот осмерец во поетски превод на словенечки јазик* in *Македонската литературна наука за Рацин*, избор, редакција и предговор Томислав Тодоровски, Едиција избрани дела / Кочо Солев Рацин, Прилози I, Скопје, Наша книга.
8. Михајловски Драги, (2006). *Под Вавилон – Задачата на преведувачот*, Скопје, Каприкорнус.
9. Рацин Коста, (1975). *Белые зори*, Скопје, Графички завод Гоце Делчев.
10. Рацин Коста Солев, (2013). *Бели мугри*, Скопје, Детска радост.
11. Рацин Кочо Солев (1987). *Поезија*. Скопје, Наша Книга.
12. Рацин Кочо, (1966). *Стихови и проза*, Скопје, Култура.
13. Усикова Рина, (1997). *Македонско-руски речник*, Скопје, Детска радост, МАНУ.
14. 2003-2015. *Толковен речник на македонскиот јазик*, Скопје, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

15. 2016. *Правопис на македонскиот јазик*. Скопје, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Латинична:

16. Andonovski Venko, (2014). *Sorcière*, Bruxelles, Kantoken.
17. Guidère Mathieu, (2016). *Introduction à la traductologie*, Louvain-la-Neuve, De Boek Supérieur.
18. Ratsine Kosta, (1975). *Les aubes blanches*, Skopje, Graficki zavod Goce Delcev.